

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

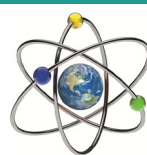
№10(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 268 sahifa,
9-oktyabr, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Informatika ta'limida gamifikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	10
Xalikov Akbar Tilovberdiyevich	
Terminologik kompetensiya bo'lajak shifokor kasbiy kompetentligining komponenti sifatida	14
Namazova Munavvar Oltibekovna	
Alisher Navoiy merosi asosida ota-onalarning pedagogik kompetentligini rivojlantirish	17
Rashidov Javohir Akram o'g'li	
Negotiating Communicative Power and Social Hierarchy in English and Uzbek Literary Discourse: A Comparative Pragmalinguistic Study	22
Nodirabegim Xonturaeva	
STEM yondashuvi asosida o'quvchilarda robototexnika ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy-pedagogik jihatlar	31
Nasimova Hikoyat Nosirovna	
O'quvchilarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	37
Po'latova Barno Raximjon qizi	
Ingliz va o'zbek o'rta asrlar adabiyotining shakllanishi va taraqqiyot omillari: qiyosiy-tipologik tahlil	41
Atanazarova Shoxida Baxramovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida milliy qadriyatlarni sel texnologiyasi asosida shakllantirishning metodik imkoniyatlari	47
Normurotova Aziza Karim qizi	
Tarjimonlik kompetensiyalarini rivojlantirish	52
Karayeva Karima Nabiyevena	
Ixtisoslik modullari asosida bo'lajak logopedlarning diagnostik-korreksion kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	57
Sarimsoqova Maftuna Obidjon qizi	
O'smir yoshdagi o'quvchilarda internet tobeligining psixologik omillari va uni bartaraf etish yo'llari	61
Toshpo'latova Nodira Xudjamurodovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning psixologik asoslari	65
Jumanova Nasiba Sherboyevna	
Kasbiy ta'limda "media va axborot savodxonligi" fanini o'qitishda o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	69
Shomirzayev Baxtiyor Nazarovich	
O'quvchilarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	74
Po'latova Barno Raximjon qizi	
Blended-learning modeli asosida iqtisodiyot fanining o'quv samaradorligini oshirish va o'quv natijalarining sifatini baholash	78
Abdimurodova Luiza Abdimurod qizi	
Tpack modeli asosidagi mashqlar tizimi orqali talabalarning lingvokognitiv kompetensiyasini rivojlantirish ...	85
Allamuratov G'ofur Ashurovich	
Periphrasis as a Mechanism of Secondary Nomination in English And Uzbek: a Comparative Linguo-Semantic Study	90
Fazilov Odil	
Fizika ta'limida STEAM yondashuvi asosida barqaror rivojlanish kompetensiyalarini shakllantirish	97
Omonova Sitara Zafar qizi	
Raqamli ta'lim muhitida generativ sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish orqali pedagoglarning raqamli kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	102
Rizayeva Sanobar Davlataliyevna	

Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanish sinergetik ekotizimini adaptiv transformatsiyalash mexanizmlari.....	108
Supiyeva Buxolida Abduvaliyevna	
Rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyalarini baholashda psixologik-intellektual o'yin texnologiyalaridan foydalanish	113
To'raxo'jayeva Ra'no Rustam qizi	
Matn bilan ishlashning zamonaviy texnologiyalari (10-sinf ona tili darslari misolida)	118
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Развитие познавательной активности учащихся 6 классов госпитальной школы в процессе самостоятельной работы по ботанике с использованием ИКТ	124
Баходирова Камола Комиловна, Хошимова Гулзода Ойбековна, Рустамова Нозима Фазлиддиновна	
Развитие медиаменталитета студентов в условиях интеграции искусственного интеллекта и витатенных образовательных технологий: модель, методы и критерии оценки.....	130
Рустамова Нодира Рустамовна	
O'quvchilarning aqliy mehnat kompetensiyasini rivojlantirishda tafakkur operatsiyalarining o'rni	137
Eshmonov Moxirjon Baxtiyor o'g'li	
Yosh bokschilarni tezlik reaksiya dinamikasini rivojlantirish mexanizmlari	140
Malikzoda Abdulatif Abdubannon o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarning ijtimoiy moslashuvini shakllantirishda pedagog-tarbiyachining roli	148
Rahmonqulova Xolida Bosimovna	
10–12 yoshli futbolchilarda aerobik chidamlilikni rivojlantirishda maxsus suzish mashqlari kompleksining ilmiy-metodik asoslari	152
Akromov Shoxrux Jamshid o'g'li	
Fikr tarbiyasiga oid nazariy yondashuvlar, konsepsiyalar va metodologik mexanizmlar	159
Ismoilova Gulrux Ulug'bekovna	
Milliy identiklikning nazariy-konseptual asoslari va jamiyat taraqqiyotidagi ijtimoiy-falsafiy ahamiyati	163
Salimov Doniyor Musurmonovich	
Authentic Materials in Preschool English Teaching	169
Eshboeva Durdona Alisher qizi	
Elektron o'quv adabiyotlarni yaratish metodikasi.....	174
Adasheva Mavludaxon Umataliyevna	
Axborot-ta'lim resurslaridan foydalanishning zamonaviy metod va yondashuvlari: "resurs - metod - natija" modeli.....	180
Alijonova Shahnozaxon Kozimjon qizi, Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna	
Ko'rishda nuqsoni bor shaxslar ijtimoiy integratsiyasining shaxsiylik omillari.....	184
Tohirova Mohigul Umir qizi	
Oliy ta'limda moslashuvchan ta'lim shakllari sharoitida kompetensiyaga asoslangan o'qitish metodikasini raqamli transformatsiya qilish modeli	190
Xojimurodova Muxlisa Fayzulla qizi	
Tayyorlov guruhidagi bolalarning atrof-muhitga mas'uliyatli munosabatini shakllantirishning innovatsion texnologiyalari	195
Sirojiddinova Nilufar Qodirali qizi	
Bo'laklab integrallash formulasini muammoli ta'lim usulida o'rgatish metodikasi	200
Zaxriddinova Shaxlo Zahiriddin qizi, Arabova Jasmina Oybek qizi	
Maktab matematika kursida trigonometriyani o'qitishda vizuallashtirish va raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	205
Turg'unpo'latova Shahnoza Sarvarjon qizi, Adashev Jobir Kadirovich	
Internetdan samarali foydalanishga doir lokus nazoratni shakllantirishning ijtimoiy-psixologik omillari	211
Abduraimova Farida Ilhomovna	
Neyropedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarning o'quv-bilish qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	215
Abdixodirova Go'zal Erali qizi	

Dual ta'lim asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmi: tarkibiy qismlar va baholash mezonlari.....	220
<i>Akmalova Mohinur Zafar qizi</i>	
Fanlararo integratsiya vositasida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarining kreativ-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish.....	224
<i>Asqarova Fayoz Jasur qizi</i>	
Ingliz tilini o'qitishda yozish ko'nikmalarini rivojlantirishning sun'iy intellekt imkoniyatlari asosidagi metodik yondashuvlari.....	228
<i>Axmedova Sarvinov Hikmatovna</i>	
O'smir yoshidagi qizlarning xulqi og'ishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar.....	232
<i>Erkinjonova Raximaxon Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	237
<i>Jabborova Ro'za O'rinbayevna</i>	
Ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy faoliyatida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish.....	244
<i>Mahamatnabiye Barno Abduqodir qizi</i>	
O'zbekistonda sog'lom turmush tarzini ta'minlovchi ustuvor yo'nalishlar	250
<i>Sadikova Asila Baxtiyor qizi</i>	
Koxlear implantli bolalarni inklyuziv ta'lim muhitiga moslashtirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodikasi	255
<i>Najimova Muxabbat Teshaboyevna</i>	
12–14 yoshli futbolchilarning jismoniy va psixologik holatini rivojlantirishda musobaqaoldi emotsional tayyorgarlikning ahamiyati.....	259
<i>Nazarov Rustam Nurali o'g'li</i>	
Darslarni tashkil etish mexanizmlarini takomillashtirish.....	263
<i>Shamsiyeva Inobat Qosimjonovna</i>	

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-METODIK ASOSLARI

Jabborova Ro'za O'rinbayevna

Qibray tumani 11-maktab boshlang'ich o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari tahlil qilingan. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'qituvchining kasbiy faoliyati nafaqat fan bo'yicha bilimlarga, balki pedagogik muloqotni samarali tashkil etish, o'quvchilarni tinglash, fikrini aniq va izchil ifodalash, savol-javob jarayonini boshqarish hamda turli pedagogik vaziyatlarda konstruktiv muloqot olib borish qobiliyatiga ham bevosita bog'liq. Shu nuqtayi nazardan, bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning samarali metodik mexanizmlarini ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy vazifa sifatida qaraladi.

Maqolada kommunikativ ko'nikmalarning mazmuni, tarkibiy komponentlari va kasbiy-pedagogik faoliyatdagi o'rni ochib berilgan hamda ularni rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari asoslangan. Shuningdek, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari, metodik yondashuvlari va samarali ta'lim vositalari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ tayyorgarligini takomillashtirishga yo'naltirilgan metodikani ishlab chiqish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: bo'lajak o'qituvchi, boshlang'ich ta'lim, kommunikativ ko'nikma, kommunikativ kompetentlik, pedagogik muloqot, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, kasbiy kompetentlik.

Abstract: This article examines the pedagogical and methodological foundations for developing the communicative skills of prospective primary school teachers. In contemporary education, teachers' professional effectiveness depends not only on their subject knowledge but also on their ability to organize effective pedagogical interaction, listen to pupils, express ideas clearly and coherently, facilitate question-and-answer processes, and communicate constructively in diverse pedagogical situations. Therefore, developing the communicative skills of prospective primary school teachers and identifying effective methodological mechanisms for their improvement represent an important research and practical task.

The article clarifies the content and structural components of communicative skills and substantiates their significance for professional and pedagogical activity. Particular attention is paid to the potential of innovative pedagogical technologies for enhancing prospective teachers' communicative skills. The study also analyzes the pedagogical conditions, methodological approaches, and educational tools that contribute to the development of communicative activity among prospective primary school teachers. The theoretical findings presented in the article can provide a methodological foundation for developing and improving approaches to communicative training within primary teacher education.

Key words: prospective teachers, primary education, communicative skills, communicative competence, pedagogical communication, innovative pedagogical technologies, interactive methods, professional competence.

Аннотация: В статье проанализированы педагогико-методические основы развития коммуникативных навыков будущих учителей начального образования. В современных условиях образовательного процесса профессиональная деятельность учителя непосредственно связана не только с уровнем предметных знаний, но и со способностью эффективно организовывать педагогическое взаимодействие, слушать учащихся, чётко и последовательно выражать свои мысли, управлять процессом вопросов и ответов, а также конструктивно взаимодействовать в различных педагогических ситуациях. В связи с этим развитие коммуникативных навыков будущих учителей начального образования и совершенствование эффективных методических механизмов их формирования рассматриваются как важная научно-практическая задача.

В статье раскрываются содержание и структурные компоненты коммуникативных навыков, обосновывается их значение в профессионально-педагогической деятельности, а также рассматриваются возможности использования инновационных педагогических технологий в процессе их развития. Особое внимание уделяется педагогическим условиям, методическим подходам и эффективным образовательным средствам, обеспечивающим развитие коммуникативной активности будущих учителей. Полученные теоретические положения могут служить основой для разработки методики совершенствования коммуникативной подготовки будущих учителей начального образования.

Ключевые слова: будущий учитель, начальное образование, коммуникативные навыки, коммуникативная компетентность, педагогическое общение, инновационные педагогические технологии, интерактивные методы, профессиональная компетентность.

KIRISH

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogik ta'limning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki boshlang'ich ta'lim jarayonida o'qituvchining kasbiy faoliyati o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, ularning fikrini tinglash, pedagogik vaziyatlarga mos kommunikativ strategiyalarni tanlash, o'z fikrini aniq va tushunarli ifodalash hamda hamkorlikka asoslangan ta'lim muhitini yaratish bilan chambarchas bog'liq. Shu sababli bo'lajak o'qituvchini kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida kommunikativ ko'nikmalarni alohida pedagogik komponent sifatida rivojlantirish zarur.

Kommunikativ kompetentlik masalasining nazariy asoslari kompetensiyaviy yondashuv doirasida tadqiq etilgan. Xutorskoy kompetensiyani shaxsning muayyan faoliyatni samarali amalga oshirishiga imkon beruvchi bilim, ko'nikma, faoliyat usullari va munosabatlarning majmui sifatida talqin qiladi^[9].

Zimnyaya esa kompetentlikni shaxsning faoliyat jarayonida namoyon bo'ladigan integrativ xususiyati sifatida ko'rib, kommunikativ kompetentlikni boshqa shaxslar bilan samarali munosabat o'rnatish, muloqot jarayonida axborotni qabul qilish va uzatish qobiliyatlari bilan bog'laydi^[8].

Mazkur yondashuvlar bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining kommunikativ ko'nikmalarini faqat nutqiy qobiliyat sifatida emas, balki kasbiy faoliyat bilan integratsiyalashgan murakkab kompetensiya sifatida o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik texnologiyalar va kommunikativ kompetentlik o'rtasidagi bog'liqlik ham qator tadqiqotlarda asoslangan. Xususan, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'quv jarayonida talabning faolligini oshirish, hamkorlikka asoslangan faoliyatni tashkil etish va muloqot jarayonlarini intensivlashtirish imkonini beradi^[10; 13].

Mahalliy tadqiqotlarda ham bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati alohida qayd etilgan. Jumladan, pedagogik texnologiyalarni kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish jarayoniga integratsiya qilish bo'lajak o'qituvchining kasbiy muloqotga tayyorgarligini kuchaytirishi mumkinligi ta'kidlangan^[13]. The Lingua Spectrum

Innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalasida interfaol, muammoli, loyiha asosida va hamkorlikda o'qitish texnologiyalari alohida ahamiyatga ega. Ushbu texnologiyalarning umumiy jihati shundan iboratki, talaba tayyor bilimni passiv qabul qiluvchi emas, balki ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi. Natijada talabalar o'z fikrlarini asoslash, savol berish, munozarada qatnashish, boshqa ishtirokchilarning fikrini tinglash va jamoaviy qaror qabul qilish kabi kommunikativ harakatlarni muntazam bajaradilar^[6; 10]. Shu jihatdan innovatsion texnologiyalar kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish uchun nafaqat ta'lim vositasi, balki kommunikativ faoliyatni tashkil etuvchi metodik mexanizm sifatida ham qaralishi mumkin.

Mishra va Koehler tomonidan ishlab chiqilgan TPACK konsepsiyasi texnologik, pedagogik va predmetga oid bilimlarning o'zaro integratsiyasini nazarda tutadi^[1]. Mazkur yondashuv bo'lajak o'qituvchini texnologiyadan shunchaki foydalanishga emas, balki uni pedagogik maqsadga muvofiq tanlash va ta'lim jarayoniga integratsiya qilishga yo'naltiradi. Keyingi tadqiqotlarda ham TPACK o'qituvchilarning texnologiyani pedagogik

faoliyatga mazmunli integratsiya qilish tayyorgarligini tushuntirishda muhim konseptual asos sifatida qaralmoqda ^[2; 4]. Shu nuqtayi nazardan, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish metodikasida raqamli vositalardan foydalanish texnologiyaning o'zidan ko'ra, uning muloqot, hamkorlik va pedagogik o'zaro ta'sirni kuchaytirish imkoniyati bilan belgilanishi lozim.

UNESCOning o'qituvchilar uchun ICT Competency Framework dasturida ham raqamli texnologiyalardan foydalanish o'qituvchining kasbiy kompetensiyasining muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rsatilgan. Framework o'qituvchilarni tayyorlashda raqamli texnologiyalarni o'qitish, baholash, hamkorlik va kasbiy rivojlanish bilan integratsiya qilishni nazarda tutadi ^[3]. Hujjatda raqamli kommunikatsiya vositalaridan o'qituvchilar bilan hamkorlik qilish, resurs almashish va auditoriyadan tashqarida ham pedagogik aloqani davom ettirish uchun foydalanish imkoniyatlari ham ko'rsatilgan. UNESCO Bu esa kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish masalasini an'anaviy yuzma-yuz muloqot bilan cheklamasdan, raqamli pedagogik kommunikatsiya bilan ham bog'lash zarurligini ko'rsatadi.

So'nggi tadqiqotlarda ushbu yo'nalish yanada rivojlanmoqda. Masalan, Brocca tadqiqotida bo'lajak o'qituvchilar bilan ishlashda o'zaro ta'sirni kuchaytiruvchi videolardan foydalanish imkoniyatlari o'rganilgan. Tadqiqot natijalari texnologiyadan foydalanishning o'zi yetarli emasligini, uning kommunikativ pedagogik yondashuv bilan uyg'unlashtirilishi muhimligini ko'rsatadi. ScienceDirect 2026-yilda Soong va hammualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotda esa bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda Community of Practice yondashuvi o'rganilib, hamkorlikdagi professional muhit kommunikativ rivojlanishni qo'llab-quvvatlashi ko'rsatilgan. ScienceDirect

O'zbekistondagi so'nggi tadqiqotlarda ham bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini innovatsion vositalar asosida rivojlantirishga e'tibor kuchaymoqda. Xususan, 2026-yildagi tadqiqotlardan birida bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish uchun raqamli platformalar, simulyatsion trenajyorlar, virtual sinf muhiti va gamifikatsiya elementlarini birlashtiruvchi metodika taklif qilingan. Imlz Bunday yondashuv kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishni faqat an'anaviy suhbat va mashqlar orqali emas, balki raqamli, simulyativ va interfaol pedagogik muhit orqali tashkil etish imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kommunikativ kompetentlik, pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalar alohida yo'nalishlarda yetarlicha o'rganilgan bo'lsa-da, bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining aynan kasbiy-kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion pedagogik texnologiyalarning yaxlit metodik tizimi yetarlicha tizimlashtirilmagan. Ayniqsa, kommunikativ ko'nikmalarining tarkibiy komponentlari, ularni rivojlantirish bosqichlari, innovatsion metodlarning mazkur komponentlarga mosligi va natijalarni baholash mezonlarini yagona metodik modelga birlashtirish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda.

Shundan kelib chiqib, tadqiqotning ilmiy bo'shlig'ini bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion pedagogik texnologiyalarni tizimli ravishda integratsiyalashgan metodikani ishlab chiqish zarurati bilan izohlash mumkin. Mazkur yondashuv kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishni interfaol, muammoli, loyiha, case-study, rolly-situativ, hamkorlikdagi va raqamli ta'lim texnologiyalarining o'zaro uyg'unligi asosida tashkil etishni nazarda tutadi.

Demak, ushbu maqolada mavjud tadqiqotlardan farqli ravishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni alohida-alohida qo'llash emas, balki ularni bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining tinglash, fikrni aniq ifodalash, dialog olib borish, pedagogik vaziyatni kommunikativ hal qilish, hamkorlik qilish va refleksiv muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan yagona metodik tizim sifatida ko'rib chiqish taklif etiladi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishni yaxlit pedagogik jarayon sifatida tashkil etishga asoslandi. Bunda kommunikativ ko'nikma bo'lajak o'qituvchining faqat og'zaki nutqidan foydalanish qobiliyati sifatida emas, balki pedagogik muloqotni maqsadli tashkil etish, o'quvchi fikrini tinglash va tushunish, o'z fikrini aniq hamda izchil ifodalash, savol-javob va munozaralarda faol ishtirok etish, hamkorlik qilish hamda turli pedagogik vaziyatlarda maqbul kommunikativ qaror qabul qilish imkonini beruvchi kasbiy sifat sifatida talqin qilindi ^[8; 9].

Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy, faoliyatga yo'naltirilgan, shaxsga yo'naltirilgan va texnologik yondashuvlarning integratsiyasi tashkil etdi. Kompetensiyaviy yondashuv kommunikativ ko'nikmalarini bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetentligining tarkibiy qismi sifatida rivojlantirishni nazarda tutsa, faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv ularni real pedagogik faoliyatga yaqinlashtirilgan topshiriqlar va vaziyatlar orqali shakllantirishga imkon beradi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv har bir talabaning kommunikativ imkoniyatlari, ehtiyojlari va individual xususiyatlarini hisobga olishni taqozo etadi. Texnologik yondashuv esa mazkur jarayonni aniq maqsad, mazmun, metod, vosita va baholash mezonlari asosida tizimli tashkil etishni ta'minlaydi.

Tadqiqotning obyekti oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini kasbiy tayyorlash jarayoni, predmeti esa ularning kommunikativ ko'nikmalarini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish metodikasi hisoblanadi. Tadqiqotning maqsadi innovatsion pedagogik texnologiyalarning didaktik va metodik imkoniyatlaridan foydalanish asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishdan iborat.

Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, tizimlashtirish, pedagogik kuzatuv, suhbat, so'rovnoma, diagnostik topshiriqlar, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, ekspert baholash va pedagogik tajriba-sinov kabi metodlardan foydalanish nazarda tutildi. Mazkur metodlarning o'zaro uyg'unligi kommunikativ ko'nikmalarning nafaqat nazariy, balki amaliy va faoliyatga oid jihatlarini ham aniqlash imkonini beradi.

Tadqiqotning metodik konsepsiyasi kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning "motivatsiya - bilim - faoliyat - hamkorlik - refleksiya" mantiqiy ketma-ketligiga asoslandi. Dastlab talabalarda pedagogik muloqotga ehtiyoj va qiziqish shakllantiriladi, keyingi bosqichda samarali kommunikatsiyaning nazariy asoslari o'zlashtiriladi. Shundan so'ng olingan bilimlar pedagogik vaziyatlar, interfaol topshiriqlar va amaliy faoliyat orqali mustahkamlanadi. Hamkorlikka asoslangan topshiriqlar orqali kommunikativ tajriba kengaytiriladi, refleksiv faoliyat yordamida esa talaba o'zining kommunikativ imkoniyatlari va kamchiliklarini anglab, ularni takomillashtirishga yo'naltiriladi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar tadqiqotda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning asosiy metodik vositasi sifatida belgilandi. Xususan, muammoli ta'lim talabalarning pedagogik muammolarni mustaqil tahlil qilish va o'z nuqtayi nazarini asoslash imkoniyatlarini kengaytiradi; case-study texnologiyasi real pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va kommunikativ qaror qabul qilishni rivojlantiradi; rolli o'yinlar bo'lajak o'qituvchilarga turli pedagogik rollarni bajarish orqali muloqot tajribasini egallash imkonini beradi; munozara va debatlar fikrni dalillar asosida ifodalash, faol tinglash va qarama-qarshi fikrlarga munosabat bildirish ko'nikmalarini rivojlantiradi; loyiha texnologiyasi esa hamkorlik, fikr almashish, vazifalarni taqsimlash va umumiy natijaga erishish kompetensiyalarini shakllantiradi [6; 10].

Raqamli pedagogik vositalardan foydalanish ham metodikaning muhim tarkibiy qismi sifatida belgilandi. TPACK konsepsiyasiga ko'ra, texnologiyadan pedagogik jarayonda samarali foydalanish texnologik, pedagogik va mazmuniy bilimlarning o'zaro uyg'unligini talab qiladi [1; 2]. Shu sababli tadqiqotda raqamli vositalar faqat axborot uzatish vositasi sifatida emas, balki talabalar o'rtasida fikr almashish, hamkorlik qilish, taqdimot yaratish, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish va refleksiv faoliyatni amalga oshirish imkonini beruvchi kommunikativ muhit sifatida talqin qilindi. UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan o'qituvchilar uchun ICT Competency Framework ham raqamli texnologiyalarni pedagogik faoliyat, hamkorlik va kasbiy rivojlanish bilan integratsiyalash zarurligini ta'kidlaydi [3].

Tadqiqot metodikasida kommunikativ ko'nikmalarning tarkibiy tuzilishi to'rtta o'zaro bog'liq komponent asosida belgilandi.

Birinchi - motivatsion komponent talabani pedagogik muloqotga qiziqishi, kommunikativ faolligi va samarali muloqotga bo'lgan ehtiyojini ifodalaydi.

Ikkinchi - kognitiv komponent kommunikativ faoliyatning nazariy asoslarini bilish, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va tegishli kommunikativ strategiyani tanlash qobiliyatini qamrab oladi.

Uchinchi - faoliyatli-kommunikativ komponent fikrni aniq va izchil ifodalash, faol tinglash, savol berish, dialog tashkil etish, munozarada ishtirok etish va pedagogik vaziyatlarda samarali muloqot qilish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

To'rtinchi - refleksiv komponent talabani o'z kommunikativ faoliyatini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va keyingi faoliyatini takomillashtirish qobiliyatini ifodalaydi.

Mazkur komponentlarning rivojlanishini ta'minlash uchun metodik jarayon uch bosqichda tashkil etilishi ko'zda tutildi. Birinchi bosqich - diagnostik bosqichda talabalarning mavjud kommunikativ tayyorgarligi aniqlanadi. Ikkinchi bosqich - rivojlantiruvchi bosqichda innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida kommunikativ mashqlar, muammoli vaziyatlar, case-study, rolli o'yinlar, munozaralar, loyihalar va raqamli hamkorlik topshiriqlari tizimli ravishda qo'llaniladi. Uchinchi bosqich - refleksiv-baholash bosqichida talabalarning kommunikativ faoliyati mezonlar asosida baholanadi, o'z-o'zini baholash va o'z faoliyatini tahlil qilish mexanizmlari amalga oshiriladi.

Kommunikativ ko'nikmalarning rivojlanish darajasini aniqlashda motivatsion, kognitiv, faoliyatli-kommunikativ va refleksiv mezonlardan foydalanish belgilandi. Har bir mezon bo'yicha yuqori, o'rta va past darajalarni aniqlashga xizmat qiluvchi diagnostik topshiriqlar ishlab chiqiladi. Bunda talabani nazariy bilimlari bilan bir qatorda real yoki modelashtirilgan pedagogik vaziyatlarda muloqot qila olishi, fikrini asoslay olishi, suhbatdoshni tinglashi, jamoada ishlashi va o'z faoliyatini baholashi ham hisobga olinadi.

Metodikaning o'ziga xos jihati innovatsion pedagogik texnologiyalarni alohida-alohida qo'llash bilan cheklanmasdan, ularni kommunikativ ko'nikmalarning tarkibiy komponentlariga mos ravishda integratsiyalashdan iborat. Masalan, muammoli vaziyat kognitiv faoliyatni faollashtirsa, rolli o'yin kommunikativ faoliyatni kuchaytiradi, loyiha va hamkorlikdagi topshiriqlar ijtimoiy-kommunikativ tajribani boyitadi, refleksiv topshiriqlar esa talabanning o'z kommunikativ faoliyatini baholashiga imkon beradi. Shu tariqa alohida metodlar yagona metodik tizimga birlashtiriladi.

Shunday qilib, tadqiqot metodologiyasi bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishni nazariy bilimlarni egallashdan amaliy pedagogik muloqotga, undan esa refleksiv va mustaqil kasbiy faoliyatga olib boruvchi uzviy jarayon sifatida tashkil etishga yo'naltiriladi. Mazkur metodologik yondashuv innovatsion pedagogik texnologiyalarning didaktik imkoniyatlarini kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy komponentlari bilan uyg'unlashtirish orqali bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga kommunikativ jihatdan samarali tayyorlash uchun metodik asos yaratadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot doirasida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish holati nazariy va metodik jihatdan tahlil qilindi. Tahlil natijalari kommunikativ ko'nikmalarning rivojlanganlik darajasi bo'lajak o'qituvchining pedagogik faoliyatga tayyorgarligi bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatadi. Ayniqsa, o'z fikrini aniq ifodalash, faol tinglash, savol berish, pedagogik vaziyatga mos kommunikativ strategiyani tanlash, jamoada ishlash va o'z faoliyatini refleksiv baholash kabi ko'nikmalar boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi uchun muhim kasbiy kompetensiyalar sifatida namoyon bo'ladi.

Mavjud pedagogik amaliyot tahlili shuni ko'rsatadiki, bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida kommunikativ ko'nikmalar ko'pincha umumiy nutqiy faoliyat yoki o'quv mashg'ulotlaridagi savol-javoblar bilan cheklanib qoladi. Bunday yondashuv talabanning real pedagogik vaziyatlarda muloqot qilish, o'quvchi bilan individual suhbat olib borish, muammoli vaziyatlarni kommunikativ yo'l bilan hal etish va hamkorlikka asoslangan faoliyatni tashkil etish ko'nikmalarini to'liq rivojlantirish uchun yetarli emas. Shu sababli kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonini maxsus metodik tizim asosida tashkil etish zarurati yuzaga keladi.

Tadqiqotda kommunikativ ko'nikmalarning rivojlanish holatini aniqlash uchun to'rtta asosiy komponent: motivatsion, kognitiv, faoliyatli-kommunikativ va refleksiv komponentlar ajratib olindi. Mazkur komponentlarning o'zaro bog'liqligi quyidagi mantiqiy ketma-ketlikda namoyon bo'ladi: kommunikativ faoliyatga motivatsiya → kommunikativ bilimlarni egallash → amaliy muloqot faoliyati → o'z faoliyatini refleksiv baholash.

Ushbu ketma-ketlik kommunikativ ko'nikmalarning bir martalik mashq orqali emas, balki izchil va tizimli pedagogik ta'sir asosida rivojlanishini ko'rsatadi.

Tahlil natijasida innovatsion pedagogik texnologiyalarning kommunikativ ko'nikmalarning turli komponentlarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari aniqlandi. Xususan, muammoli ta'lim talabalarining mustaqil fikrlashi va o'z pozitsiyasini asoslash qobiliyatini rivojlantiradi. Case-study texnologiyasi pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, muammoni aniqlash va kommunikativ yechim ishlab chiqishga yordam beradi. Rolli o'yinlar esa bo'lajak o'qituvchiga turli pedagogik rollarni bajarish, suhbatdoshning pozitsiyasini tushunish va muloqot jarayonida mos kommunikativ strategiyani tanlash imkonini beradi.

Munozara va debat texnologiyalaridan foydalanish natijasida talabalarining o'z fikrini dalillar asosida ifodalash, qarama-qarshi nuqtayi nazarni tinglash va unga munosabat bildirish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyati kengayadi. Loyiha asosida o'qitish esa kommunikativ faoliyatni individual darajadan jamoaviy faoliyat darajasiga olib chiqadi. Bunda talabalar vazifalarni taqsimlash, fikr almashish, umumiy qarorga kelish, o'z fikrini himoya qilish va yakuniy natijani birgalikda baholash kabi kommunikativ harakatlarni amalga oshiradilar.

Raqamli pedagogik vositalardan foydalanish kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning yangi imkoniyatlarini yaratadi. Xususan, onlayn munozaralar, hamkorlikdagi raqamli topshiriqlar, multimedia taqdimotlari, virtual pedagogik vaziyatlar va elektron refleksiya vositalari talabalarining turli kommunikativ formatlarda faoliyat yuritishiga sharoit yaratadi. Bu jarayonda texnologiya mustaqil maqsad sifatida emas, balki pedagogik muloqot va hamkorlikni kuchaytiruvchi vosita sifatida qo'llanilishi muhim hisoblanadi [1; 2; 3].

Tadqiqot natijalarining metodik tahlili asosida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning quyidagi samarali mexanizmlari belgilandi:

- birinchidan*, kommunikativ faoliyatni real pedagogik vaziyatlarga yaqinlashtirish;
- ikkinchidan*, talabanning faol ishtirokini ta'minlash;
- uchinchidan*, individual va jamoaviy kommunikativ topshiriqlarni uyg'unlashtirish;
- to'rtinchidan*, raqamli va interfaol vositalardan maqsadli foydalanish;
- beshinchidan*, muntazam refleksiv tahlil va baholashni yo'lga qo'yish.

Taklif etilayotgan metodikaning muhim natijasi kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonining tizimlashtirilishidir. Bunda har bir innovatsion texnologiya muayyan kommunikativ vazifaga yo'naltiriladi. Masalan, case-study - pedagogik vaziyatni tahlil qilishga, rolli o'yin - muloqot tajribasini shakllantirishga, debat - argumentatsiyaga, loyiha - hamkorlikka, refleksiya - o'z kommunikativ faoliyatini baholashga xizmat qiladi. Shu orqali turli metodlarning tasodifiy yig'indisi emas, balki yagona maqsadga yo'naltirilgan metodik tizim shakllanadi.

Tahlil asosida kommunikativ ko'nikmalarning rivojlanish darajasini aniqlash uchun uch darajali mezonlar tizimi taklif qilindi. Yuqori darajada talaba pedagogik vaziyatlarda mustaqil va maqsadga muvofiq muloqot qila oladi, fikrini izchil asoslaydi, faol tinglaydi, suhbatdoshning pozitsiyasini hisobga oladi va kommunikativ strategiyani vaziyatga mos ravishda o'zgartira oladi. O'rta darajada talaba asosiy kommunikativ harakatlarni bajara oladi, biroq murakkab pedagogik vaziyatlarda qo'shimcha yo'naltirishga ehtiyoj sezadi. Past darajada esa fikrni izchil ifodalash, faol tinglash, muloqotni boshqarish va pedagogik vaziyatga mos kommunikativ yechim tanlashda qiyinchiliklar kuzatiladi.

Tadqiqotning nazariy va metodik tahlili natijasida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish uchun "motivatsiya - bilim - kommunikativ faoliyat - hamkorlik - refleksiya" modeli samarali metodik asos bo'lishi aniqlandi. Ushbu modelda talaba ta'lim jarayonining passiv ishtirokchisi emas, balki kommunikativ faoliyatni mustaqil tashkil etuvchi va o'z faoliyatini baholovchi subyekt sifatida qaraladi.

Shuningdek, tahlil natijalari innovatsion pedagogik texnologiyalarni tizimli ravishda qo'llash an'anaviy o'qitish shakllariga nisbatan kommunikativ faoliyat uchun ko'proq imkoniyat yaratishini ko'rsatdi. Ayniqsa, pedagogik vaziyatlarni modellashtirish, rolli o'yinlar, munozaralar, loyiha faoliyati va raqamli hamkorlik vositalarining uyg'unligi bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ tajribasini boyitishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni maqsadli va tizimli qo'llash zarurligini asoslaydi. Ishlab chiqilgan metodik yondashuv kommunikativ ko'nikmalarni alohida mashqlar orqali emas, balki kasbiy-pedagogik faoliyat bilan integratsiyalashgan holda rivojlantirish imkonini beradi. Mazkur natijalar keyingi bosqichda tajriba-sinov ishlarini tashkil etish, tajriba va nazorat guruhlarini ko'rsatkichlarini qiyoslash hamda metodikaning statistik samaradorligini aniqlash uchun metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijasida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy va metodik asoslari tizimlashtirildi hamda innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida ularni takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari aniqlandi.

Birinchidan, kommunikativ ko'nikmalar bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining kasbiy kompetentligini ta'minlovchi muhim tarkibiy komponent sifatida belgilandi. Ular faqat o'z fikrini og'zaki ifodalash bilan cheklanmasdan, faol tinglash, savol berish, dialog va munozarani tashkil etish, pedagogik vaziyatni kommunikativ jihatdan tahlil qilish, hamkorlik qilish, fikrni dalillar asosida himoya qilish va o'z kommunikativ faoliyatini refleksiv baholash kabi o'zaro bog'liq ko'nikmalar majmuini qamrab olishi aniqlandi.

Ikkinchidan, kommunikativ ko'nikmalarning rivojlanish tuzilmasi motivatsion, kognitiv, faoliyatli-kommunikativ va refleksiv komponentlar asosida tizimlashtirildi. Mazkur komponentlarning izchil rivojlanishi kommunikativ tayyorgarlikni nazariy bilimdan amaliy pedagogik faoliyatga olib o'tuvchi yaxlit metodik mexanizmni shakllantirish imkonini beradi.

Uchinchidan, innovatsion pedagogik texnologiyalarning kommunikativ ko'nikmalarning alohida tarkibiy qismlariga ta'sir mexanizmlari aniqlandi. Jumladan, case-study pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va kommunikativ qaror qabul qilishni, rolli o'yinlar pedagogik muloqot tajribasini, munozara va debatlar argumentatsiya hamda faol tinglashni, loyiha texnologiyasi jamoaviy hamkorlikni, muammoli ta'lim mustaqil fikrlash va fikrni asoslashni, raqamli vositalar esa interaktiv va multimodal kommunikatsiyani rivojlantirishga xizmat qilishi metodik jihatdan asoslandi.

To'rtinchidan, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning "motivatsiya - bilim - kommunikativ faoliyat - hamkorlik - refleksiya" ketma-ketligiga asoslangan metodik modeli ishlab chiqildi. Mazkur modelda talaba tayyor bilimni o'zlashtiruvchi subyekt sifatida emas, balki pedagogik vaziyatlarda mustaqil muloqot qiluvchi, muammoni hal qiluvchi, hamkorlik qiluvchi va o'z faoliyatini baholovchi faol ishtirokchi sifatida qaraladi.

Beshinchidan, kommunikativ ko'nikmalarni baholash uchun motivatsion, kognitiv, faoliyatli-kommunikativ va refleksiv mezonlar asosida yuqori, o'rta va past darajalarni aniqlash imkonini beruvchi mezonlar tizimi belgilandi. Bu esa talabaning kommunikativ tayyorgarligini faqat nazariy bilimlar asosida emas, balki real va modelashtirilgan pedagogik vaziyatlardagi amaliy faoliyati asosida baholash imkonini beradi.

Oltinchidan, tadqiqot natijasida innovatsion pedagogik texnologiyalarni kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishda alohida-alohida emas, balki o'zaro integratsiyalashgan metodik tizim sifatida qo'llash zarurligi asoslandi. Aynan ushbu yondashuv tadqiqotning asosiy metodik natijalaridan biri bo'lib, u kommunikativ faoliyatni muntazam, maqsadli va kasbiy yo'naltirilgan holda tashkil etish imkonini beradi.

Yettinchidan, TPACK konsepsiyasiga asoslangan holda raqamli texnologiyalarni pedagogik maqsad bilan uyg'unlashtirish kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning muhim sharti sifatida belgilandi. Bunda texnologiya o'z-o'zicha maqsad emas, balki talabalarning fikr almashishi, hamkorlik qilishi, pedagogik vaziyatlarni muhokama qilishi va refleksiv faoliyatini tashkil etishga xizmat qiluvchi metodik vosita sifatida qaraldi ^[1; 2].

Shunday qilib, tadqiqotning asosiy ilmiy-metodik natijasi bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishni innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan integratsiyalashgan yaxlit metodik tizim sifatida asoslashdan iborat. Taklif etilgan metodika bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ faolligini oshirish, pedagogik vaziyatlarda mustaqil va maqbul muloqot strategiyalarini tanlash, hamkorlikda ishlash hamda o'z kommunikativ faoliyatini tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Mazkur xulosalar keyingi bosqichda ishlab chiqilgan metodikaning samaradorligini tajriba va nazorat guruhlari asosida empirik tekshirish, kommunikativ ko'nikmalarning boshlang'ich va yakuniy darajalarini qiyoslash hamda natijalarni matematik-statistik mezonlar yordamida asoslash uchun metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mishra P., Koehler M. J. Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge // Teachers College Record. - 2006. - Vol. 108, № 6. - P. 1017-1054. - DOI: 10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x.
2. Koehler M. J., Mishra P., Cain W. What is technological pedagogical content knowledge (TPACK)? // Journal of Education. - 2013. - Vol. 193, № 3. - P. 13-19. - DOI: 10.1177/002205741319300303.
3. UNESCO. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. Version 3. - Paris : UNESCO, 2018.
4. Voogt J., McKenney S. TPACK in teacher education: Are we preparing teachers to use technology for early literacy? // Technology, Pedagogy and Education. - 2017. - Vol. 26, № 1. - P. 69-83. - DOI: 10.1080/1475939X.2016.1174730.
5. Hattie J. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. - London : Routledge, 2009.
6. Johnson D. W., Johnson R. T., Smith K. A. Cooperative learning: Improving university instruction by basing practice on validated theory // Journal on Excellence in University Teaching. - 2014. - Vol. 25, № 3-4. - P. 85-118.
7. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. - 3rd ed. - Cambridge : Cambridge University Press, 2014.
8. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. - Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004.
9. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование. - 2003. - № 2. - С. 58-64.
10. Азизходжаева Н. Н. Педагогические технологии и педагогическое мастерство. - Ташкент : ТДПУ, 2006.
11. Abdullaeva L. B. Assisting and activating speech competences in the training program of future primary teachers // International Journal of Pedagogics. - 2025. - Vol. 5, № 5. - P. 212-215.
12. Atavullayeva M. Q. Program for the development of primary school teachers' communicative competence factors // International Journal of Pedagogics. - 2023. - Vol. 3, № 12. - P. 169-175.
13. Ahmedov A., Oxunova S. The role of pedagogical technologies in developing future teachers' communicative competence // The Lingua Spectrum. - 2025. - Vol. 10, № 1. - P. 213-218.
14. Kudratova S., Khalilova M., Ziyotova U. Methodology for developing communicative competence of future teachers based on multimedia tools // Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali. - 2026.
15. Guo C., Mu M., Chen J., Chen X. Supporting pre-service teachers' TPACK development and technology integration in collaborative lesson planning // Humanities and Social Sciences Communications. - 2026. - Vol. 13. - Article 322.
16. Liu H., Koehler M. J. Understanding language teachers' intentions to use technology for student-centered learning through pedagogical beliefs and TPACK // Discover Education. - 2026. - Vol. 5. - Article 640.
17. Darling-Hammond L., Hyler M. E., Gardner M. Effective Teacher Professional Development. - Palo Alto, CA : Learning Policy Institute, 2017.
18. Danielson C. Enhancing Professional Practice: A Framework for Teaching. - 2nd ed. - Alexandria, VA : ASCD, 2007.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.